

Lk 2

VÄÄNA LASTEAEDE VALMIB

Vääna lasteaiade ehitusel peeti sarikapidu.

Lk 3

TEEMANTPULMAD – 60 AASTAT KOOSELU

Mis on 60 aastat vastu pidanud kooselu saladus?

Lk 4

TEGEVUSLAAGER NOORTELE

Kuidas suurendada meeskonnatunnet ja ennetada kriise?

Tiraaž: 7349

NELJAPÄEV, 28. september 2023

www.harku.ee

HarkuVald

Harku Valla Teataja

HARKU VALLA AMETLIK TASUTA HÄÄLEKANDJA. ILMUB KAKS KORDA KUUS.

Suur Harku
mõisate
ülevaade.
Loe lk 5

Bussisõitjate arvu suurenemise põhjustest ja lähiaja uuendustest bussiliikluses rääkis MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus tegev-direktor Andrus Nilisk.

Bussisõitjate arv on hakanud kiiresti kasvama

küsitlenud
MERIKE PINN

Kui võrdleme sõitjate arvu Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse teenindatavatel maakonnaliinidel Harku vallas 2022. vs. 2021. aastal, siis on sõitjate arv kasv +53,6% ehk 15 137 sõitjat rohkem. Kui võrrelda selle aasta kaheksat kuud eelmise aasta sama perioodiga, siis on sõitjate arv suurenenud +21,5% ehk 5849 sõitja võrra. Mis on peamised põhjused, et bussiga sõitjate arv on märgatava hüppe teinud?

Sellel on kaks peamist põhjust: sõja tõttu Ukrainas on tõusnud kütuse hind ja üha rohkem inimesi otsustab valikul auto vs. ühissõiduk viimase kasuks. Ajas kaugemale tagasi vaadates on näha, et teine põhjus on taastumine koroonajast. Kui koroonajast ajale oeldi inimestele, et ärge sõitke bussiga, võite nakatuda, siis nüüd, pärast koroonat on sõitjad tagasi.

Koroonajast sõitjate arv vähenes ja seetõttu on kasv pärast koroonat ja kütusehinna tõusu olnud eriti järsk ja seda eeskätt eelmisel aastal, kui bussisõitjate arv kasvas pea 30%. Selle aasta kasv võiks olla veel umbes 15%.

Kui eelmisel aastal oli Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse bussides kokku 10 miljonit sõitjat, siis tänava ületame ilmselt 11 miljoni piiri. See oleks sõitjate poole pealt hea tulemus. Tulevikust rääkides on Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse plaan kasvutada sõitjate arv viie aastaga kahekordseks, kui eelmine aasta oli 10 miljonit, siis viie aasta pärast 20 miljonit sõitjat – see eeldab pakutavas teenuses muudatusi, nii liinivõrgus kui ka teenuse taseme tõstmises.

Mida on kaasa toonud nelja maakonna (Harjumaa, Lääne-maa, Lääne-Viru ja Rapla) ühtse piletitsoonisüsteemi liitmine alates tänava juulist? 1. juulist avasite uue piletiveebi. Mis veel plaanis on?

Alates 1. juulist on neljas maakonnas, mida meie teenindame, ühtne piletisüsteem ja hinnastamine toimub tsoonipõhiselt, ka neis maakondades kus varem oli kilomeetritariif

Bussisõitjate arv on võrreldes möödunud aasta sama ajaga kasvanud viiendiku võrra. / Foto: Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus

ja piletit oli üksikpiletinäe võimalik osta vaid juhi käest. 1. juulist avati ka uus piletiveebi platvorm. Sealt on võimalik soetada Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse piirkonnas kehtivaid perioodipileteid, laadida kaardile raha, isikustada Ühiskaarti, kontrollida raha jääki ning sisselogimisel näha ostude ja sõitude ajalugu ning kehtivate piletitoodete infot.

Tallinnaga on meil ühine toode – Tallinn – Harju ühispilet – juba ammu olemas. Elroniga ühine toode – Maakond+Elron + Tallinn – tuli juurde eelmisel aastal. Elkoige on see mõeldud neile, kes kasutavad iga päev liikumiseks nii rongi kui ka bussi. See töötab väga hästi Rapla piirkonnas, seal kasutatakse neid tooteid palju. Muudes kohtades nii palju kasutatud ei ole. Perioodipiletina on meil praegu ainult kuupilet, soovime sõitjale pakkuda valikuna teisi perioodipileteid – ka päeva- ja tunnipiletit. Mõne aja pärast need kindlasti tulevad. Plaan oli kõigepealt tsooneerida kõik meie hallatavad maakonnad ühtlustades piletitsooneid Elroniga, et oleks võimalik ühtsed tooted luua, mis annavad sõitjatele suurema vabaduse oma sõitude valikul erinevate ühistranspordiliikidega. Uute toodete turule toomine on plaanis ellu viia järgmise kuue kuu jooksul.

Kui kaua olete koostööd Tallinna ja Elroniga teinud?

Elroniga ühtse pileti koostöö on eelmise aasta aprillistmaist, Tallinnaga Harjumaa mõistes on koostöö juba aastaid.

Kuidas on läinud transpordiinfo uue veebilehe rakenduse arendusega?

Riigihange on tehtud, võitjaks osutus Ridango AS. Käimas on veebilehe seadistamine ja esmane arendus – visuaalne disain ja tehniline funktsionaalsus. Üks osa peaks olema aasta lõpuks valmis, teine osa märtsi lõpuks ja juulist 2024 peaks uus veeb olema inimestele igapäevaseks kasutamiseks valmis.

Mis sõitjale muutub, on see, et peale sõidugraafikute ja reisiplaneerija hakkab sõitja nägema ka busside reaalaegu, kus bussid on. Ja mitte ainult busside, vaid üldse ühissõidukite reaalaegu. Kui seni oleme harjunud saama kogu info telefonist, siis nüüd toome uue juurde selle, et kui on mõni peatus või liin, mille kohta igapäevase sõitja soovib saada infot näiteks muutuste kohta, siis ta saab teavituse tellida oma e-posti aadressile. Reaalaja ja operatiivinfo kergem kättesaadavus peaks lisama inimesele kindlust ühistranspordiga liikumise planeerimisel.

Kas see tähendab ka, et tulevad tablood, nagu näiteks Tallinnas bussipeatustes?

Tabloode projekt jooksis liiva, sest see läks omavalitsustele liiga kalliks ning esialgu tabloosid peatustesse ei tule. Me tegime hanked ära, aga hanke hind ületas meie eeldatud hinda. Me tegime kolm vaadet, kuidas edasi minna: üks oli veebilehe vaade, teine veebileht pluss peatuste tablood ja kolmas peale peatuste tabloode veel viimase miili lahendus, aga plaan läks nii suureks, et mõistlik oli alustada sealt, kust king kõige rohkem pigistab ehk reaalaja infost sõitjale. Praegune peatus.ee on ka spetsialistile üsna ebamugav veebileht kasutamiseks, rääkimata siis tavakodanikust ehk sõitjast. Selleks, et inimesed hakkaks ühistransporti kasutama on vaja kõigepealt kergelt kättesaadavat infot ühissõidukite sõidugraafikute, sõiduaegade, piletitoodete ja hindade kohta, mille päringu tegemine ja esitatud info arusaamine on kõigile kiire ja jõukohane ja alles siis saame edasi liikuda.

Kas need arendused tähendavad sõitjatele hinnatõusu?

Süsteemiarendus piletihinna ei mõjuta. Tegime piletihinna tõusu suvel, kui läksime üle kogu meie poolt hallatavates

maakondades tsoonipõhisele hinnale. Osa kaugemaid hindu tuleb veel natukene korrigeerida vahemikus 10–20 senti. Kahjuks ei olnud seda võimalik kohe süsteemi muudatuse ja hindade korrigeerimisega teha, sest kõrgeim piletihind on kehtestatud ministri määrusega ja selleks tuleb määrust muuta.

Millist tagasisidet sõitjatele saanud olete? Mille üle kõige rohkem nurisetakse?

Nurinat on võib-olla kõige rohkem bussijuhtide ja bussist maha jäämise pärast. Kurdetakse, et bussijuht ei saanud aru või ei müünud piletit õigesti või ei suhelnud selles keeles, milline oli sõitja ootus – nii et pigem on etteheited teeninduse poole pealt.

Sõidugraafikute kohta väga nurisemist ei ole. Ka Harku vallas on sellega hästi, seal on üsna tihe ühistranspordi graafik. Võib-olla siiski oleks vaja kuhugi midagi juurde panna. Meil on projektid olemas, aga nende käiku laskmine on rahastusest. Mõnda liini tahaksime pikendada Keila-Joa poole ja 180E ekspressiliini oleks vaja tihendada. Usun, et sellel liinil on ka Harku valla poole pealt suur potentsiaal, see sõidab Tabasalust Maardu.

Möödunud talvel tehtud Harku valla elanike rahulolu uurin-gust selgus, et ühistranspordi ühendus Tallinnaga on üks valdkond, millega Harku valla elanike seas on kõige enam rahulolematuid. Kas on plaanis liiklust Tallinna ja Harku vahel tihendada?

Ma ei ole kahjuks seda uuringut ja selle vastuseid näinud, seetõttu on mul väga raske kommenteerida neid etteheiteid. Kindlasti ei paku ühistransport taksoteenust, et käib siis, kui inimesel tekib soov. Ühistransport on mõeldud ikkagi rohkemate inimeste veoks ja selle järgi kujundatakse ka liinivõrk. Tabasalu peatusest on tööpäeval suuna-ga Tallinna poole hommikul kella 6-st kuni õhtul 24-ni 113 väljumist, mis teeb keskmiselt 14 väljumist tunnis ehk iga 4,2 minuti järel läheb buss.

Saan aru, et küsitud on Tallinna linnaliinibussi nr 4

pikendamist Tabasaluni, kuid mida see lahendab? See, et Tallinna linnaliin pikendatakse Tabasaluni, ei paranda kuidagi ühistranspordi kättesaadavust, see ei ole Harjumaa elanikele tasuta, pigem on piletihind kallim kui Harjumaa liinidel. See annab võimaluse Tallinna elanikuna registreeritud Harku valla elanikule võimaluse sõita Tallinna bussis tasuta.

Kui kaua võtab aega või kui-võrd on võimalik elanike rühma soove arvestada lisapeatuse tegemisel või marsruudi muutmisel või lisamisel?

Peatuste loomine ja nihutamine on tee omaniku pädevuses. Sellega on nii, et peatuse lisamine või peatuse asukoha muutmine riigimaantee äärde on keeruline. Kui on valla tee, siis on seda lihtsam teha.

Selleks et midagi muuta, me analüüsime olukorda ja potentsiaali. Praegu ongi meil töös Harku valda läbivate bussiliinide analüüs. Me mudeldame kõik suunad läbi, peale mida saame otsustada, kuhu ja millises suunas on vaja väljumisi lisada. Me arvestame sellega, et uue aasta alguseks on mingi kokkuvõte olemas, seal edasi vaatame läbi ka kõik liinimuudatuste ettepanekud, mis on meile laekunud ja siis teeme vastavad otsused ja muudatused.

Muudatustest rääkides ei saa üle ega ümber rahast. Kui räägime rahast selle aasta kontekstis, siis praegu pole veel viimase kvartali ühistranspordi rahastus kinnitatud, 17 miljonit on puudu selle aasta kogu Eesti ühistranspordi rahastusest, järgmise aasta katmata vahendite suurus on 32 miljonit. 10 miljonit lubati ühistranspordile järgmiseks aastaks juurde, aga enne eraldamist ei saa sellele kindel olla ega selle alusel kohustusi võtta. Kui raha eraldatakse ja muudatusel on potentsiaal, siis saab muudatusi ruttu teha, aga rahata on see keeruline. Me tahame kaks korda kasvada sõitjate arvu poolest sõitja rahulolu kaudu. Me peame muudatusi tegema ja bussisõidu reisirajale paremaks muutma, kahjuks on meie soovid seotud poliitiliste otsustega, mille üle meil kontroll puudub.

Lühiuudised

Vaata lisaks värskaid uudiseid pea iga päev Harku valla kodulehel www.harku.ee.

Harku valla visioonipäev toimub 11. novembril

Millist Harku valda soovid Sina? Tule ja kujundame ühise nägemuse Harku vallast aastaks 2040+! Kohtume 11. novembril kell 10.30-15.30 Tabasalu hariduslinnakus algklasside majas (Kooli 7).

Visioonipäeva eesmärk on seada samme, kuhu poole edasi liikuda ja pakkuda vallaelanikele võimalust osaleda Harku valla arengukava aastani 2040+ väljatöötamise protsessis. Visioonipäeval on võimalik kuulata ettekandeid, mis keskenduvad teemadele nagu näiteks keskkond ja planeeringud ning mida võiks pakkuda kodukoht ja tuleviku omavalitsus. Kuidas leida loodusliku ja tehiskeskkonna tasakaal? Jne. Visioonipäev kutsub kõiki valla elanikke neil teemadel kaasa mõtlema. Sihtide seadmisel jagavad oma mõtteid ja kogemusi erinevate valdkondade eksperdid.

Visioonipäeva teises pooles toimub töö erinevates rühmades ja igal osalejal on võimalik valida just talle huvi pakkuv valdkond, milles ta soovib kaasa rääkida. Töörühm on hea võimalus kogunenud mõtteid läbi arutada, süstematiseerida ja nii saab igaüks anda oma panuse Harku valla kujundamisel.

Visioonipäeva juhib Jaan Urb. Visioonipäevale registreerimine algab 9. oktoobril. Rohkem infot vaata veebist.

(HVT)

Tule Harjumaa III omavalitsuspäevale

Harjumaa III omavalitsuspäev toimub 20. oktoobril Harku vallas Tabasalu hariduslinnakus. Tänavuse omavalitsuspäeva teema on "Paindlikud lahendused hariduses – võtmeks õpetaja ja haridusvõrk" ning pühendatud Eesti vabariigi 105. sünnipäevale.

Lisainfo ja registreerimine Harku valla koduleheküljel www.harku.ee/hop23.

NB! Üritusel osalemiseks on eelnev registreerimine vajalik. (HVT)

Harku valla elanike küsitlus

Hea Harku valla elanik! Harku vallavalitsus on uuendamas valla arengukava aastani 2040+, mille koostamisel on elanikel tähta väga oluline roll – anda teada, kui rahul te praeguse olukorraga olete ja mis vajaks tingimata muutmist. Selleks palume teil tähta hiljemalt 1. oktoobriks lühikene küsimustik aadressil bit.ly/Harku2040.

Kellel arvuti ja interneti kasutamise võimalus puudub, saab veebiküsimustiku tähta Tabasalu raamatukogu lugemissaalis aadressil Teenuste 2 veel sel neljapäeval kl 10–18 ja reedel kl 10–17.

Küsitluse viib Harku vallavalitsuse tellimusel läbi OÜ Cumulus Consulting. Küsitlus on anonüümne. (HVT)

Ootame kandidaate Tui stipendiumile

Stipendiumile kandideerimiseks või kandidaadi esitamiseks on vajalik esitada hiljemalt 15. oktoobriks vabas vormis taotlus, kus on kirjas kandidaadi nimi ja kontaktandmed ning põhjendus, miks kandidaat stipendiumi väärib. Kandidaatideks sobivad Harku valla elanikud, kes on andnud panuse paikkondliku kultuuri ja hariduse arengusse või muul moel paikkonna eluolu märkimisväärselt edasi viinud.

Erna ja Juhan Tui stipendium antakse igal aastal ühele paikkonna kultuuri, haridust või piirkonna elu muul viisil edendanud isikule, kelle valib välja komisjon.

Taotluse saab edastada aadressile (Harku vallavalitsus, Kallaste 12, 76901 Tabasalu) või e-posti teel harku@harku.ee. (HVT)

15. septembril peeti Vääna-Jõesuu lasteaia sarikapidu, millega tähistati hoone maksimaalse kõrguse saavutamist ja olulist vaheetappi ehituses.

MADIS IDNURM
kommunikatsioonijuht

Piduliku ürituse eesmärk oli tänada ja kostitada ehitajaid – rahvapärismuse kohaselt tagatakse sel moel hoonetele hea õnn ja seatakse sisse head suhted majavaimuga.

Vallavanem Katrin Krause tänas oma kõnes ehitajaid jõudsalt edeneva töö eest ja avaldas lootust, et samas tempos jätkates on maja peagi valmis, sest uut lasteaeda ootavad paljud vallaelanikud pikisilmi. "Sarikapidu on ilus Skandinaaviast pärit traditsioon, mil hoonete tellija ja ehitajad võtavad korraks aja maha, et tehtule tagasi vaadata. Usuti, et sarikapärja alla toomisega vaigistatakse ehitusel kasutatud puitmaterjali viha ja ärevust ning rahustatakse puud maha," tutvustas Krause traditsiooni. Vääna-Jõesuu lasteaia ehitaja, Matek AS-i juhatuse esimees Sven Mats tunnustas samuti ehitusmeeskonda ja kinnitas, et hoolimata ilmataadi vipe-rustest, mis mõnes tööloigis vahepeal hoogu maha võtsid,

Vääna-Jõesuu lasteaia ehitusel peeti sarikapidu

Sarikapidu on oluline vaheetapp ehituses. / Fotod: Arno Mikkor

ollakse töödega siiski järje peal ja maja antakse tähtajal tellijale üle.

Sarikapärja töid katuselt alla vallavanem Katrin Krause, Matek AS-i juhatuse esimees Sven Mats ja projektijuht Tõnu Kattai ning Tabasalu Teelahkme lasteaia direktor Anneli Laamann.

Vääna-Jõesuu lasteaed kerib Hiie tee 21 / Terra tee 8 vahelisele maa-alale Vääna-Jõesuu kooli kõrvale. Lastead tuleb kahekorruseline. Kande- ja fassaaditarindite põhiline ehitusmaterjal on puit. Tulevane lasteaed on planeeritud kuue rühmaga ja vajaduse korral

Uues lasteaias on kohti umbes 150 lapsele.

saab veel osa ruume ümber planeerida ühe väiksema rühma jaoks.

Harku vallavalitsus ja Matek AS sõlmisid Vääna-Jõesuu lasteaia projekteerimis- ja ehitustööde töövõtulepingu möö-

dunud aasta 16. detsembril. Õige pea alustas inseneribüroo Thorn Plus OÜ arhitekt Jüri Kliimask projekteerimisega. Maikuus alustati ehituse ettevalmistustöödega ja saadi ehitusluba ning juunis algasid vundamendi ja torustike, teede ja parklate ehitustööd.

Välisuselt harmoneerub lihtsa joone ja sobiva liigendusega kahekorruseline ehitus hästi ümbritseva keskkonnaga ja maastikuga. Uue lasteaia ehitusega korrastatakse ja haljastatakse kogu lasteaia territoorium, luuakse ajakohane õueala koos spordi- ja mänguvahenditega, kavandatud on ronimisrada, mängumaja, kiiged, varjualused jm. Samuti rajatakse parklad, juurdepääsuteed, valgustus ja kommunikatsioonid ning piirdeaed. Juulis nurgakivi saanud lasteaed valmib lõplikult tuleval kevadel.

Töötajad saavad uues majas tänapäevased töö- ja puhke-tingimused. Uues lasteaias on kohti umbes 150 lapsele.

Ehitustööde lepinguline maksumus on 4,8 miljonit eurot. Hoone on projekteerinud inseneribüroo Thorn Plus OÜ arhitekt Jüri Kliimask. Ehitab Matek AS. Omanikujärelevalvet teeb AS Infragate Eesti.

Harku valla sügisene sammulugemisvõistlus, stardime 2. oktoobril!

Et suvine liikumishoog ka sügisel sees hoida, kutsume sind ja kõiki teisi vallaelanikke liikumisaastal pori-kuud tähistama õues liikumisega.

FitShphere sammulugemisvõistlus toimub ajavahemikus 2. oktoobrist kuni 2. novembrini sulle sobivas kohas ja ajal.

Eesmärgiks oleme seadnud 7500 sammu päevas, et osaleda tervist toetavate auhindade loosis.

Kõikide eesmärgi täitjate vahel loositakse võistluse lõpus välja viis auhinna saajat:

- kolm eesmärgi täitjat saavad Harku valla liikumisaasta ja Tabasalu spordikompleksi logoga meenete kotikese koos 30-eurose Tabasalu spordikompleksi kinkekaardiga, et

liikumine oleks veelgi mõnusam!

- kaks eesmärgi täitjat saavad lisaks meenetele ka Tabasalu spordikeskuse 3 kuu piiramatut külastustega pääsme, et külastada endale sobival ajal ujulat, jõusaali või rüh-

matreeninguid.

NB! Võistlusel osalemiseks on vajalik alla laadida Fit-Sphere rakendus, mille kaudu osaledes loositakse kõikide eesmärgi täitnud osalejate vahel välja auhinnasaajad. (HVT)

8. oktoobril toimub tervise- ja liikumispäev

8. oktoobril toimub Tabasalu spordikompleksis tervise- ja liikumispäev.

Saab proovida mitut trenni, osaleda võib nii staadionalal toimival jooksutreeningul kui ka proovida, mida kujutab endast uus treening Eestis – Circle Mobility või osaleda lõbusal ja hoogsal Zumba treeningul. Kõigil huvilistel on võimalik kuulata tervise-ku toitumise eestkõneleja Heikki Mägi koolitust "Elumuutev söömine: kuidas lihtsa vaevaga ja soodsalt muuta oma söömisharjumusi ja saavutada oma eesmärgid." Kohapeal on ka tervise-uuringute võimalus ning lastele viiakse läbi liikumismänge.

Rohkem infot vaata Kohtume õues! FB-s.

Kallaste tn 12, Tabasalu

HARKU VALLAMAJA ON AVATUD:

E	T	K	N	R
8.00–18.00	8.00–16.00	8.00–16.00	8.00–18.00	8.00–14.30
* 14.00–18.00			* 9.00–12.30	

* Ametnike vastuvõtuajad. Ametnike vastuvõtt toimub eelregistreerimisega teenistujate telefoni ja e-kirja teel.

Harku Valla Teataja

VÄLJAANDJA
Harku Vallavalitsus
Kallaste tn 12, Tabasalu 76901,
Harju maakond
tel 600 3848, faks 600 3854
www.harku.ee

TOIMETUS

Tel 5556 5434, e-post vallaleht@harku.ee
Vastutav toimetaja Merike Pinn, tel 505 4894,
e-post merike.pinn@harku.ee
Küljendaja Nigul Treimann

REKLAAM JA MÜÜK

tel 5556 5434
e-post vallaleht@harku.ee

TRÜKK

AS Printall

LEVI

Eesti Post (Omniva)
Kui ajaleht ei ole jõudnud teie postkasti, palume pöörduda tel 661 6616 (E–R 9–20, L, P ja riigipühadel 9–15) või e-kirja teel info@omniva.ee

Vallaleht ilmub iga kuu teisel ja neljandal neljapäeval. Harku Valla Teataja kanne toimub kahe tööpäeva vältel alates vallalehe ilmumispäevast. Kaastööd ja kuulutused palume saata hiljemalt ilmumiseelse nädala esmaspäevaks. Toimetusel on avaldamisel õigus kaastööd lühendada ja redigeerida. Vallalehes avaldamiseks saadetud reklaamidele toimetuse keelekorrektuuri ei teosta. Harku Valla Teatajas ilmunud artiklite/uudiste/kajastuste refereerimine on lubatud vaid toimetuse kirjalikul loal.

2023. aastal võitis kaasava eelarve hääletusel harkulaste südame projekt "Atraktiivsed ronimis-püramiidid" Muraste ja Vääna-Jõesuu kooli õuele. Nüüd on need valmis.

MERIKE PINN

kommunikatsioonispetsialist

Harku valda Muraste ja Vääna-Jõesuu kooli juurde rajati kaks kaks 6 meetri kõrgust ronispüramiidi, mis pakuvad liikumismõõdu pere noorematele, teismelisele ja noorukitele, sest see on sobilik 3–18-aastastele. Ronimis- ehk kõispüramiidid on mõeldud lastele ja noortele põnevaks liikumistegevuseks ja ronimisõppimiseks, mis treenib lihaseid, pakub eri-nevaid liikumisviise ning võimalust väljakutseteks valitud ka kõige kõrgem tipp.

Harku valla kaasava eelarve 2023 võidutöö – ronispüramiidid – kutsuvad lapsi liikuma

Ronispüramiid on aktiivses kasutuses. / Foto: Janika Kleemann

Uus ideedevoor on avatud

Vallaelanike ettepanekuid kaasava eelarvele 2024 ootab vallavalitsus kuni 31. oktoobrini. Projekti elluviimiseks on kuni 50 000 eurot.

Pakutud objekt peab vallaelarve mõistes liigituma investeerimistegevuseks, asuma Harku valla avalikus ruumis ja olema kõigile kättesaadav. Kaasava eelarve toel rajatud objekt ei tohi tekitada ebamõistlikke kulusid valla järgnevatel aastatel eelarvetele.

Ettepanekuid, millele tuleb kindlasti lisada esialgne ideekavand ja hinnapakkumus, saavad esitada elanikud, kelle elukoht asub rahvastikuregistri andmetel Harku vallas. Seejärel hindab esitatud ettepanekuid vallavalitsuse moodustatud komisjon, kes valib välja kuni kümme ettepanekut. Neist omakorda valitakse rahvahääletusega välja üks, mida hakatakse kaasava eelarve raames realiseerima. Kaasava

eelarve võidu idee peaks realiseeruma järgmise eelarveaasta jooksul.

Harku vald alustas kaasava eelarvega 2017. aastal. Eelmisel aastal võitis kaasava eelarve hääletusel harkulaste südame projekt "Atraktiivsed ronispüramiidid" Muraste ja Vääna-Jõesuu kooli õuele.

Varem on kaasava eelarve toel rajatud seitse eridisainiga betoonist bussiootepaviljoni (2018), Vääna-Jõesuu ranna jõulinnak ja atraktsioonid väikelastele (2019), Vääna-Jõesuu mitmeotstarbeline kunstmurukattega spordiväljak (2020) ja Tilgu sadama puhke- ja ürituste korraldamise ala (2021) ning projekt "Liikuma kutsuv Harku vald – maastiku tõukerattapargid" (2022).

Lisainfo www.harku.ee/kaasaveelarve (HVT)

60 aastat abielus paari päev algab ristsõnade lahendamisega

Kauaaegsed Harku valla elanikud Helga ja Villem Tammemägi on abielus olnud 60 aastat. Mis on nii pika kooselu saladus?

MERIKE PINN

kommunikatsioonispetsialist

Kahe inimese kooselu on kordumatu ja seepärast ei ole võimalik elamiseks täpseid õpetussõnu jagada, kuid üht-teist huvitavat tasub teemantpulmi pidanud paari elust siiski märkata.

Tartus saavad kõik kokku

Helga on pärit Viljandi kandist, lõpetas Mustlas keskkooli ja läks 1961. aastal Tartusse meditsiini-kooli. Villem on Vigalast, lõpetas Märjamaal keskkooli ja asus siis Tartus Eesti põllumajanduse akadeemias veterinaariat õppima. 1961. aastal noored Tartus kohtusidki. "Tartus saavad ju kõik kokku," ütleb Villem. Kaks aastat hiljem, 1963. aastal Helga

Helga ja Villem Tammemägi oma Tabasalu kodus. / Foto: Merike Pinn

ja Villem abiellusid, detsembris sündis perre esimene laps. Selleks ajaks oli Helgal kool käidud, aga Villem oli veel kolmanda kursuse tudeng. "Oh, polnud meil ei raha ega korterit," sõnab Helga, et oli keeruline aeg, aga ei tulnud mõttessegi, et hakkama ei saa. "Villem oli väga tubli, õppis ainult viitele, lõpetas *cum laude*. Pärast loenguid töötas, sest raha oli vaja. Mina olin kodune, niikaua kui teine laps sündis," meenutab Helga. Tä lisab, et ega nad kohe koos elada saanudki ning mõnda

aega elas Helga koos lapsega vanematekodus, kuid see ei viinud paari lahku. "See oli ju ajutine lahendus," tõdeb Helga.

Pool sajandit Harkus

1972. aasta märtsis kolisid nad praegusse Harku valda. "Selleaegne Ranna sovhoosi direktor Vello Lind kutsus mind peaveterinaararstiks. Sovhoos alustas broilerikasvatusega, esimesed tibud toodi 1972. aasta suvel, varsti oli tootmine miljonites. Lüksilehmi oli sovhoosil mitmes farmis peaaegu tuhat. Ja

Villemi suur kirk on mälumäng. Fotol koos Siim Kallase ja Hardi Tiidusega.

mitu loomatohtrit oli. Mina tegelesin rohkem lindudega, sest see oli uus asi," meenutab Villem. "Olen olnud kogu elu loomaarst, tõpratohter," ütleb Villem. Vallarahvale on ta teada ja tuntud loomaarst. Neljajalgseid abivajajaid on ta siinkandis ravinud aastaid.

Töö kõrval on Villemil olnud mitu hobi. Suurimad saavutused on seotud malega. Täpsemalt kirimalega, ta on tulnud nii Eesti kui ka maakonna meistriks. Villem on suur mälumängur ja margikoguja.

Hingega medõde

Helga asus Tabasalus tööle lasteaias meditsiiniõena, mõni aas-

ta hiljem sai temast kohaliku ambulantsi esimene töötaja, meditsiiniõde. "Mulle meditsiinitöötaja töö meeldis, eriti meditsiiniõde töö. Kui olin ambulantsis, teadsin kõiki inimesi. Harku kant oli vanasti rahulik, kõik on muutunud, palju on maju ehitatud, inimesi juurde tulnud, asutusi, kauplusi, koole."

Tabasalu on Helga ja Villemi kodu olnud pool sajandit. Neil on kolm last, kaks poega ja tütar. Lapselapsi on viis, lapselapse-

lapsi neli. Helga on armastanud käsitööd ja senini on tema suur kirk aiandus.

Paari ühine suur hobi on aga ristsõnade lahendamine. Ja nii juba 20 aastat lahendavadki nad hommikuti ristsõnu, nii koos kui ka eraldi.

Teemantpulmad

Teemantpulmad ehk 60 aastat abielus kõlab uhkelt. Mida oskavad tähtpäevalised lausuda noortele õpetuseks, kuidas nii palju aastaid abielus vastu pidada?

"Minu arvates on tähtis see, et kumbki pool ei hakkaks domineerima, see tekitab pahandust. Oleme üritanud vahet teha, mis on hea ja mis halb," arutleb Villem.

"Kui tekivad eriarvamused, tuleb need lahendada. Me ei ole küll mõelnud lahkuminekile. Tänapäeva noortele peaks ütlema, ei maksa kiirustada selle asjaga," sõnab Helga. "Vaja on tarkust elus eettulevaid probleeme lahendada ja mitte uisapäisa lahku tormata."

Ja kannatlikkust on vaja.

Pulmapäeval, 2. juulil 1963 Tartus. / Fotod: perekond Tammemägi erakogu

TREPIMEISTER.EE

VÕTA JULGELT ÜHENDUST! AITAME SUURIMA HEAMEELEGA.

info@trepimeister.ee
+372 5668 5317

Porikuu festival toob Harku valda põnevaid üritusi

30. septembril saab Keilas avalöögi tänavu juba kuuendat korda toimuv Porikuu elamusfestival. Kuu aega kestva üritustesarja eesmärk on täita pimedavõitu porine oktoobrikuu rohket avastamisrõõmu pakkuvate elamustega Lääne- ja Harjumaa paikades, kuhu tavakülastaja iga päev ei satu.

Loode-Eestist tutvustava Porikuu festivali kavasse mahub üle 45 ürituse nii kultuuri-, toidu-, looduse-, spordi- kui ka meisterdamishuvilistele. Festivali projektijuhi Karet Schönbergi sõnul pakuvad pealinnast Haapsaluni peetavad üritused ehedaid kohalikke elamusi tervele perele ja toimuvad kohtades, kuhu tavakülastaja iga päev ei pääse. Paljud üritused on tasuta.

Porikuu elamusfestivali raames toimub Harku vallas palju põnevaid üritusi – matkahuvilised saavad osa võtta näiteks laternamatkadest Vääna-Jõesuus ja Suurupis, jalutada Suurupi looduses koos Vaj Rajasaarega või avastada merekindlusi ja Suurupi tuletorne koos majakavahi tütre Kristiina Adamsoniga. Avatakse talisupluse hooaeg Vääna-Jõesuus, korraldatakse sügislaatu, gastronoomilisi elamusi, etendusi ja huumoriõhtuid.

"Esimest korda toimub sel aastal põnev Loode-Eesti Porikuu kummiku geopeituse mäng, mille peaaühind on "Michelin Guide 2022 ja 2023" soovitatud Kloogarannas asuva elamusrestorani Lahepere Villa 100-eurone kinkekaart," lisas Schönberg.

Eelmisel aastal meelitas Porikuu Loode-Eestist avastama üle 7000 huvilise nii Eestist kui ka välismaalt.

Festivali korraldamist kaasrahastavad Euroopa maaelu arengu põllumajandusfond ja piirkonna omavalitsused.

Festivali kava ja täpsema info leiab festivali kodulehelt www.porikuu.ee.

SOTSIAAL

Harku valla sotsiaal- ja tervishoiu osakonna töötajad korraldasid projektirahastuse toel noortele riskikäitumist ennetava tegevuslaagri, mis peeti 12. ja 13. septembril Riigikaitse Rügemendi aladel Humalas.

ANGELA PÖDER
EVELIN RAADIK
KÄTHI SISASK

valla sotsiaal- ja tervishoiu- osakonna töötajad

Harku vallavalitsus on igati kaasa aidanud, et edendada noorte vaimset tervist ja parandada nende omavahelisi suhteid ja suhtlemisoskusi ning septembris sai teoks teemakohane tegevuslaager. Laagri eesmärk oli õppida, kuidas ennetada noorte riskikäitumist, toetada laste meeskonnatunnetust, koostööd ja keerulistes olukordades toimetulekut. Laagris said noored rohkelt tegutseda ja naudiva värskes õhus magamist.

Tegevuslaagri päevad olid tihedad

Esimene päev algas ajaloo-retkega Peeter Suure merekindluse käikudes, mis on Humalasse rajatud juba enne esimest maailmasõda. Retk andis noortele ajalooteadmisi ning nad said oma silmaga näha ja kogeda maa-alust elu käikudes. Et retk veel põnevam oleks, toodi noortele lõunasöök maa alla.

Emotsioonirohkele kehalisele tegevusele järgnes töö iseendaga loovterapeutilise tegevuse kaudu. Noortel tuli esile tuua oma tugevused, analüüsida, milliseid oskusi soovitakse parandada, olla kontaktis partneriga keskendumistegevustes ning õppida ennast ja kaaslasti tundma meeskonnatöö ja suhtluse kaudu.

Noorte tegevuslaagris õpiti keerulistes olukordades toimetulekut

Tegevuslaagris õpiti nii keerulistes olukordades toimetulekut kui ka meeskonnatunnetust. / Fotod: erakogu

Õppusel Riigikaitse Rügemendi aladel.

Kuna päev oli juba väga pikaks läinud ja laagrilistel kohud tühjad, jaotati noored kahte meeskonda, et maha pidada üks korralik toidutegemise võistlus. Meeskonnad said kiirelt juhi, kes hakkas ülesandeid

jaotama, et aega säästlikult kasutada. Selle käigus selgus, et igal noorel olid omad tugevused, mis toidutegemises hästi esile tulid: kes oskas lõket teha, kes kartuleid koorida, kes oli tugev kokkamises, kes

juhtimises jne. Korraldajad tõdesid, et igal noorel oli midagi võistlustelt õppida ja igäüks sai vähemalt ühe uue oskuse. Toiduvalmimisel hindas korraldusmeeskond toite kolmes kategoorias: välimus, maitse ja legend. Kogu protsess käis julgeolekuvaldkonna tippjuhi juhendamise ja järelevalve all, kes praegu õpetab gümnaasiumites riigikaitset.

Pärast õhtusööki oli aeg pidutseda. Peole andis hoogu Eesti tipptrummar, endine "Laulukarusselli" bändimees Reigo Ahven Aafrika trummidega. Ühte meeskonnana korraldati trummifestival, mida kiitsid ka kõrval alal olnud riigikaitse laagri noored.

Pärast pidu seadsid noored valmis magamisala ja õhtu jätkus vabalt – kes läks magama, kes lõkke äärde muinasjuttu kuulama.

Narko-koer "saagi" leidmisel ei eksinud.

Kuidas jälituskoer kadunu leidis ja eneseanalüüs

Teine päev algas varakult võimlemise ja hommikusöögiga.

Seejärel tutvustati narko- ja jälituskoerte oskusi. Õppustel peitsime ühe noore ära ja üks vabatahtlik sai osaleda jälituskoera juhi kõrval, kui koer "kadunud" inimest otsis. Noored said palju teadmisi koerte õpetamisest, mis tulevad kasuks ka lemmikloomade pidamisel.

Pärast õppust oli arengu-

treening, mille käigus said noored välja elada emotsioone ja liikuda riigikaitse aladel.

Laager lõppes tagasiside aruteluringi ja einega. Noored väljendasid soovi jätkutegevusteks värskes õhus, mis kestaks üle ööpäeva. Kõik laagris osalenud noored olid väga lahedad, omanäolised, koostööaldisid ja rõõmsameelseid. Noored andsid meile motivatsiooni teha sarnaseid laagreid ka teistele vanuserühmadele. Pärast laagrit oleme saanud nii koolist kui ka lapsevanemalt positiivset tagasisidet.

Noorte riskikäitumist ennetav tegevuslaager toimus 12.–13. septembril Riigikaitse Rügemendi aladel Humalas. Projekti rahastasid Harjumaa omavalitsuste liit ja Harku vallavalitsus. Projekti kirjutasid ja korraldasid valla sotsiaal- ja tervishoiuosakonna töötajad Angela Pöder, Evelin Raadik ja Käthi Sisask.

Suur tänu valla sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhatajale Tiia Spitsõnile, kes andis tööülesande ja võimaluse laagrit pidada. Suurepäraste koostöö ja nõuannete eest täname Riigikaitse Rügemendist Kristo Palsi.

Tegevuslaagris jätkus tegevust ka ööpimeduses.

Vaimse tervise veebinõustamine pakub tuge, et mustast august välja tulla

On tavaks saanud, et oktoobris tähistatakse rahvusvahelist vaimse tervise kuud, mille eesmärk on pöörata tähelepanu emotsionaalse tasakaalu hoidmisele ja abivõimalustele. Üks neist on vaimse tervise veebinõustamine.

KRISTINA KUKK
sotsiaalkindlustusameti
kommunikatsiooninõunik

Vaimse tervise probleemid on Eestis laialt levinud. Igal viiendal Eesti inimesel on ärevushäire risk ja veerandil (28%) depressiooni risk. Vaimse tervise probleemide laialdast levikut kinnitab ka sotsiaalkindlustusameti tugiliinidele tehtud pöördumiste

statistika. Ainuüksi selle aasta augustikuu seisuga on sotsiaalkindlustusameti ohvriabi kriisitelefoni 11 6006 ning emotsionaalse toe ja hingehoiu telefonile 11 6123 tulnud üle 9600 pöördumise, millest omakorda pooled (52%) olid seotud vaimse tervise ja sellest tingitud muredega.

Enamik inimestest jõuab elus olukorda, millest väljapääs tundub keeruline või koguni võimatu. On see ülekoormus, pere- või suhteprobleemid, lähedase kaotus või üksildustunne – elu pole alati lihtne ega sirgelt kulgev. On aegu, mil eesmärki ja naudinguid justkui polegi. Sageli kaasneb sellega ärevus, unetus või muud ebameeldivad kehalised aistingud, mis väljenduvad püsivas kehvases enesetundes. Negatiivseid mõtteid keerutades võib inimene end sügavasse auku mõelda, kuid õnneks ei ole see olukord lootusetu.

Tugi on olemas

Peale ohvriabi kriisitelefoni 11 6006 ning emotsionaalse toe ja hingehoiu telefoni 11 6123 pakub sotsiaalkindlustusamet tasuta vaimse tervise veebinõustamist kõigile, kelle elus on tekkinud pinged ja raskused ning kes tunnevad vajadust nendest kellegagi rääkida. Veebinõustamisele saab registreeruda veebilehel <https://www.palunabi.ee/et/emotsionaalne-tugi>.

Tuntud vanasõna Kaks pead on ikka kaks pead iseloomustab vaimse tervise nõustamist kõige paremini, sest vahel ei piisa ühest peast, et raskused selja taha jätta.

Nõustaja abiga saab:

- võtta aega murede arutamiseks neutraalselt ja hinnanguta – nõustaja ei anna hinnangut sinu elule ja valikutele.
- uurida oma mõtteid ja emotsioone ning nende võimalikke põhjuseid. Peas keerle-

vaid mõtteid ümber sõnastada ja teise nurga alt vaadelda.

- meenutada toimetulekuoskusi ja harjutada juurde uusi. Kui meil pole tervislikke toimetulekuoskusi raske aja läbimiseks, võib juhtuda, et

pöördume ebatervislike lahenduste poole, mis võivad probleeme juurde tekitada. Küll on aga igäihel meist positiivsed nipid, mis toimetulekut toetanud on.

- leida prima võimaliku

Vaimse tervise veebinõustamine on tasuta. / Foto: Pixabay

viisi, kuidas probleemiga edasi minna. Nõustaja aitab välja selgitada, kas inimene vajab erialaspetsialisti sekkumist ja koos leitakse võimalused sinna pöördumiseks.

Sotsiaalkindlustusameti vaimse tervise veebinõustamist pakuvad nii koosseisulised nõustajad, kes kõik on psühholoogi ettevalmistusega kui ka vabatahtlikud nõustajad, kes on juhendatud praktikant sooritavad psühhoteraapeudid, kliinilised psühholoogid või terapeudid. Nad kuulavad ja vajaduse korral saadavad inimese sobiva spetsialisti nõustamisele, näiteks psühholoogi, hingehoidja, pereterapeudi, psühhiaatri, perearsti juurde. Nõustaja ei ütle inimesele, mida ta tegema peab, sest oma elu ekspert on igäüks ise, küll aga on ta kaasteline võimalike lahenduste leidmisel ja pakub tuge oma elu parimaks eksperdiks saamisel.

Harku vald on rikas mõisate poolest – Vana-Pääla, Kumna, Väana, Harku, Viti, Muraste. Milline on nende lugu ja mis seisus mõisamajad on, uuris ajaloolane Heinart Puhkim.

HEINART PUHKIM

ajaloolane, vallavolikogu liige

Mie kandis on mõisa-hooneid ehk rohkemgi kui Eestis keskmiselt. Ikkagi toitmist vajava ning kasvava rahvastikuga suurlinna ja pealinna lähiumbrus. 24. veebruari 1918. aasta Eesti maapäeva vanematekogu manifestis oli maaküsimuse lahendamine üks tähtsamaid eelseisvaid ülesandeid. Oma põllutüki saamise lootuses läksid paljud mehed Vabadussõtta. 1919. aasta radikaalse maaseadusega riigistati mõisamaad. Mõis kui põhiliselt baltisakslastest maaomanike majandusüksus lõpetas tegevuse. Maa jagati kohalikele harijatele, aga mõisahooned jäid, nende otstarve muutus ja hilisem kasutus on olnud väga erinev. Radikaalset maa-reformi on tagantjärele kritiseeritud.

Vanabalti stiilis mõisa peahoone

Vana-Klooga maantee ääres, seal Viti mäe peal asuva **Vana-Pääla** (sks *Taubenpöwel*) mõisa peahoone lugu on jälgitav 17. sajandist ehk Rootsi ajast ja on arhitektuuriajalooliselt eriti kõrgelt hinnatud, sest erindab ühte vähestest siinkandi vanabalti stiilis mõisa peahoonet, mille arhitektuur on maalahedaselt tagasihoidlik. Ehk annab isegi võrrelda kohalike talupoegade elu- ja tootmishoone maa-arhitektuuri tippsaavutuse – rehielamuga. Selle võimas näidis on Rocca al Mare vabaõhmuuseumi sissepääsu juurest vasakut kätt jääv muljet avaldav Sassi-Jaani talukompleks. Mõisale nime andnud Taubede suguvõsa paljud liikmed olid tihedalt seotud Rootsi kuningakojaga. Fromhold Taube nimi käib läbi ühest selle mõisa inventuuriga seotud dokumendist. 2017. aastal mõisa peahoone restaureeriti ja töö pälvis muinsuskaitseameti aastapremia. On paigaldatud mõisa ajalugu tutvustav infotahvel. Hoone on eravalduses ja kasutusel perekonna elamuna.

Vana-Pääla mõis. / Foto: erakogu

Ajaloo ilu. Mis on saanud Harku valla mõisatest?

Kumna mõis. / Foto: Tõnis Kalve

Missioonitundega peremees

Kumna mõisa lugu on märkimisväärne. 19. sajandil oli selle omanik von Mayendorff, kes omakorda oli õigeuskliku Tsaari-Venemaa luterlike koguduste president, vist rohkem küll järelevaataja ülesannetes. Ta soovis Revalisse elik Tallinna püstitada Martin Lutheri ehk nn Euroopa usupuhastaja ausamba. Selleks ta luba ei saanud ja 1862 pani püsti uhke pronkskuju oma mõisamaale Kumnasse. Sinna Keila maantee äärde, kust kihelkonnakiriku torn paistab. Uskumatu küll, aga ligi seitsmemeetrise ausamba kõigil neljal küljel olid eestikeelsed, põhiliselt piiblited. Praegu kavandatakse luterluse rajajale endisel asukohal ausamba taastamist. 1999 omandas Kumna mõisa hoone missioonitundega ärimees, härra Raivo Kalve, kes on mõisa peahoone korralikult restaureerinud. Ilusat hoonet on antud kasutada nii vallaüritusteks kui ka filmivõteteks, reklaamiklippide ülesvõtmiseks ja teisteks avalikeks üritusteks. Hiljuti oli see külapäeva korraldamise asukoht ja mõisaekskursiooni tegi mõisahärra ise. Aitäh!

Eesti üks mõisakoolidest Väana von Stackelbergidele kuulunud õnneliku saatusega

Väana mõis. / Foto: Väana mõisakooli FB

barokkstiili sugemetega mõisa-hoone anti pärast riigistamist siitkandi laste haridustempliks, mis see juba üle sadakonna aasta on olnud. 2014–2015 restaureeriti mõisa peahoone Eesti mõisakoolide programmi, Norra kuningriigi ja Harku valla koostöös ja õpe Väana mõisakoolis jätkub. Töö kogukonna kultuuritemplina käib. Hea on tõdeda, et restaureeriti korraliku uurimistöö ja projekti järgi. Kvaliteetselt tehtu on ilusasti paigas ja kestab. Tun-dub, et koolipere hoiab oma maja hästi. Rõõm on ikka ja jälle seda maja avatud mõisate programmi ja kultuuriürituste käigus külastada. Hiljutise külad nädala mõisahoone ekskursioonijuht oli härra Mihkel Jürisson, kes restaureerimise ajal oli vallatöötaja ja tegi omanikujärelevalvet. Suur tänu väga põhjaliku ja huvitava ekskursiooni eest! Ainuke häda, et maja hakkab koolina kitsaks jääma, aga juurdeehitist on sinna veelgi keerukam teha kui Estonia teatrile. Õnneks on kõrval restaureeritud endise tall-tõllakuuri hoone, kuhu natuke laienamise ruumi on.

Harku rahu sõlmimise paik

Harku mõisa poolel oleva peahoone ehituse ajal jõuti siin teha kogu Eesti ajalugu. Põhja-sõja käigus sõlmiti 1710 seal Rootsi ja Venemaa vahel kok-

kulepe ning läksime kuninga alt tsaari alluvusse. Harku rahule andis oma õnnistuse Eestimaa rüütelkond ehk siinsete maavalduste omanike katusorganisatsioon, kes kindlustas positsioone ja saavutas nn Balti erikorra ja suurte privileegide kehtestamise. Hakati ehitama üha uhkema mõisalosse ja põhiliselt kohalikele mõisavalitsejatele ehitati samuti korralikud eluhooned. Mõningad mõisamoonakate majad on samuti restaureeritud. 2014 müüdi Harku mõisa peahoone koos sinna juurde kuuluva ligikaudu 60 hektari maaga välistele kinnisvaraarendajatele. Kahjuks on mõisahoone restaureerimine seniajani ehk varsti juba kümmekond aastat embrüonaalses seisundis ja tegeldakse rohkem kinnisvara-uusarenduste ettevalmistamisega.

Kingitusi, mille tegi Rootsi kuningas

Viti mõisa lugu on veelgi võimsam, sest on otseselt seotud Rootsi kuninga Gustav II Adolfiga, kes 1630. aastal kinkis Hermann Wittile, Eestimaa rüütelkonna tegevjuhile siinkandis maad, kes omakorda rajas mõisa ja andis külale nime. Praegu asub ei tea mitmendad järjestikuses mõisahoones Hoolekandeteenustele kuuluv Viti Kodu. Igati toredad asukad elavad seal, kelle pea-

Muraste mõis. / Foto: Liina Rüütel

mine soov kohalikele paistab olevat, et nende selgele “tere” ja “kuidas läheb?” ütlemisele sama konkreetselt vastataks. Mõnikord puhume sõna juttu ikka ka. Tore ja sõbralik seltskond on.

Rannamõisa mõisahoonest, Tiskre ja Lucca suve- ehk ka poolmõisast on peamiselt vaid kirjalikke mälestusi. Harku-järve Ventri suvemõis ootab uut hingamist. Humala mõisahooned on kenasti kasutusel ja jätkavad ainukesena osaliselt tootmise traditsioone. Hüüru kaunis ja restaureeritud mõisa-hoone jääb praeguse seisuga Saue valla piiridesse.

Murastes kollitab kotermann

Muraste mõisa lool ei paista otsa ega äärt. Või jättiski meresõitja ja maadeavastaja Otto von Krusenstern, kes ülemöödunud sajandil seal lühikest aega mõisa omanik oli, mingi kotermanni hoonesse kollitama. Ostmiste, edasimüümiste, kinkimiste, kortermajade ehitamise, tulekahjude, kindlustusraha saamise jne tagajärjel on mõisa peahoone juba paar-kümmend aastat nii õnnetus seisus, et ohtlik möödujatele ja hirm tuleb seda vaadates peale. Mõisakompleksi hakati jupi kaupa maha müüma ja tekitati mitu maavaldust, mis teeb arendustegevuse veelgi keerulisemaks.

Minu rattamatkadest osavõtjad ja kohalik kogukond soovivad elurajooni keskel asuva kolehoone ja muinsusväärtuse kordategemist. Omaniku üks idee on kaasata investor ja

Muinsuskaitseamet Muraste mõisa peahoone kohta

Muinsuskaitseaduse § 33 lg 3 ütleb, et mälestise ja muinsuskaitseala säilimise tagamiseks peab mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik või valdaja mälestist või ehitist hooldama ning vajaduse korral remontima.

Hoonet täielikult restaureerima ei saa omanikku sundida, küll aga kohustada säilitama seda osa mälestisest, mis on alles jäänud. Säilitamiseks tuleb müüre hooldada, tugevdada ja pealt katta, et sademed rohkem kahju teha ei saaks.

Iga aastaga lagunevad müürid üha enam ja taastamistööd muutuvad järjest kallimaks. Tühjade vuukidega varisevat müüri nüüd on tehniliselt palju keerulisem sademete eest kaitsta, kui see oleks olnud paarikümne aasta eest vahetult pärast tuleõnnetust.

Oleme omanikuga suhtluses ning loodame koostöös mõisa peahoone müüride seisukorda kiiremas korras parandada vähemalt niipalju, et need edasi ei laguneks. Kui mälestise säilitamiskohustust siiski endiselt ei täideta, algatab amet uue menetluse.

(Heli Pappel, Harjumaa nõunik)

rajada hoonesse erakool. Ehk õnnestub muinsuskaitsealune arhitektuuripärl päästa.

Viti mõis. / Foto: kuvatõmmis Viti mõisa videost

LÜHIUUDISED

Harku vald sai kaks uut DPD ja ühe Omniva pakiautomaadi

Logistikaettevõtte DPD Eesti paigaldas Harku kaupluse ja Harkujärve Roo Prisma juurde uued DPD pakiautomaadid. Mõlemad pakiautomaadid on ööpäev läbi kasutamiseks.

Uued pakiautomaadid asuvad Harku kaupluse juures, aadressil Instituudi tee 2 ja Harkujärve Roo Prisma juures, aadressil Roo tee 1. Harku vallas töötab nüüd kokku 6 DPD pakiautomaati, mis asuvad lisaks Tabasalus, Vääna-Jõesuus, Murastes ning Tiskres.

Lisandunud on ka üks Omniva pakiautomaat. See on paigaldatud Vääna külas Viljapuuia tee 1 hoone põhjaküljele. (HVT)

Fotod: DPD ja Omniva

Tabasalu Keskuse parklas on viis elektri-autode laadimiskohta

Alexela avas Tabasalu Keskuse parklasse rajatud elektri-autode laadimisjaamas viis laadimiskohta. Parklasse paigaldati kaks laadijat, milles saab korraga laadida viit elektri-autot. Kaks laadimiskohta on CCS otsikuga kiireks laadimiseks summaarse võimsusega 150 kW ja kolm laadimiskohta on Type 2 otsikuga, mis mõeldud mitmetunniseks laadimiseks.

"Alates keskuse avamisest möödunud sügisel oleme iga päev täheldanud keskuse parklas ka elektri-autoga külalisi. Arvestades keskuse pakutavaid teenuseid ja vaba aja veetmise võimalusi, on elektri-autode laadimisjaama avamine nii meile kui ka klientidele väga oluline. Meie huvi on selle sammuga aidata kaasa elektritranspordi edendamisele Eestis," lausub Tabasalu Keskuse juht Andrus Pöld. (HVT)

Foto: Raul Mee

Eddi Tomband alustas tööd Vääna-Jõesuu kooli juhina kümme aastat tagasi, kuid on abipolitseinik olnud veelgi kauem – tõuke ennast abipolitseinikuks koolitada andis pronksiöö.

KRISTJAN LUKK

Lääne-Harju abipolitseinik

"Soovisin riiki aidata ja sellest ajast saadik olengi toimetanud Lääne-Harju piirkonnas. Põhitöö koolis ei luba öid magamata olla, seepärast panustan päevasel ajal – peamiselt liikluses, puhumisreididel, harvem patrullides," ütles aastast mitmekümneid tunde vabatahtlikusse töösse panustav Tomband.

"Töö 'abikana' on olnud vaheldusrikas, viies mind kokku huvitavate olukordade ja inimestega. Näen, et abipolitseinikuna saavad panustada nii noored, kes otsivad uusi kogemusi, väljakutseid ja toredaid kolleege, kui ka näiteks pensionärid, kes otsivad endale tegevust ja tahavad riiki toetada," rääkis abipolitseinik.

Tema sõnul on abipolitseinike koolitustest kasu igapäev, näiteks võimaldavad teadmised eri seadustest aktiivsetel kodanikel kogukonnas avaliku korra hoidmisele kaasa aidata.

Saage tuttavaks – koolijuhist Lääne-Harju abipolitseinik Eddi Tomband

Koolijuht ja abipolitseinik Eddi Tomband. / Foto: Reelika Riimand

"Igapäevatööna loon väikese kooli direktorina noortele võimalikult head arengukeskkonda," ütles Tomband.

Abipolitseinikuks olemine võib veidi suureltsel väljendades anda aga elule mõtte. "Mõtte toetada riiki – see tä-

hendab meid kõiki."

Kuidas astuda abipolitseinikuks, vaata lähemalt www.abipolitseinik.ee.

Hea seeneaasta on toonud rohkem mürgistusi. Mida seenel käies tähele panna?

Tänavu on soojade ilmade tõttu erakordselt hea seeneaasta, mis tähendab aga ka, et sagenenud on pöördumised mürgistusteabekeskuse infoliinile. Kui eelmisel aastal helistati seenemürgistuste pärast 48 korda, siis tänavu juba üle 100.

MARE ODER

mürgistusteabekeskuse juht

Tänavu on rikas seeneaasta. / Foto: Pixabay

• Kui seedetrakti sümptomid avalduvad viibega, s.t kuus ja enam tundi pärast söömist, tuleb kahtlustada mürgistust eluohtlike seentega.

• Võta võimalikult kiiresti aktiivsütt. Täiskasvanu maksimaalne annus on 50 grammi ehk 250 milligrammideid söetablette peab täiskasvanu sisse võtma 200 tükki. Laste puhul oleneb annus kehakaalust.

• Kiiret ja asjatundlikku nõu saab mürgistusinfoliinil 16 662 öde-konsultandilt.

pistaks suhu toorest seent või tundmatut marja.

• Kodu, suvila või maakodu ravimikapis võiks kiireks reageerimiseks alati käepärast olla 200 tabletti aktiivsütt, mida vajaduse korral esmaabiks võtta. Kas ja kuidas aktiivsütt võtta, saad teada infoliinil 16 662.

Mida teha, kui kahtlustad seenemürgistust?

• Enamjaolt on seenemürgistuse sümptomid iiveldus, oksendamine, kõhuvalu ja -lahtisus.

• Mürgistuse või selle kahtluse korral helista ööpäev läbi avatud mürgistusinfoliinile 16 662.

• Kui sümptomid ilmnevad 15 minuti kuni kolme tunni jooksul pärast allaneelamist, on tavaliselt söödud seent, mis ärritab seedetrakti, kuid ei põhjusta eluohtlikku mürgistust.

Mürgiseid seeni ei tohi toiduks müüa

Mürgiseid seeni, sh punast kärbseseent on keelatud toiduks müüa, sest tegemist on tervisele ohtliku seenega. Samuti on keelatud müüa punast kärbseseent kui toidulisandit, mis on kapseldatud või muul kujul.

Põllumajandus- ja toiduameti toiduosa-konna peaspetsialisti Brigitte Salmuse sõnul laekub ametile vihjeid kärbseseene müügi kohta. "Tähelepanelikud inimesed on märganud kuulutusi, kus müügis pakutakse mürgist seent. Tihti peale on kuulutused sotsiaalmeedias üleväl, kirjeldas Salmus.

Punane kärbseseene on mürgine ega ole mõeldud seepidiseks tarbimiseks. "Punase kärbseseene müümine, sh toidulisandina (nt kapslis) on keelatud uundtoit. See tähendab seda, et müümine on keelatud kogu Euroopa Liidus," selgitas Salmus. Selline toode tuleb müügil kohe kõrvaldada.

Punane kärbseseene kuulub närvimürke sisaldavate seente hulka ja seetõttu võib tarbimine põhjustada mürgistuse. Kärbseseene tarbimise korral tuleks ühendust võtta mürgistusteabekeskusega infotelefonil 16 662.

Vihjeid ohtliku toidu müügi kohta saab esitada e-aadressile vihe@pta.agri.ee (põllumajandus- ja toiduamet)

23. okt.
kell 18.00

AIAHOOLDUSE AASTARING

osalus: 25.00

ÕHTUHOID 3+ LASTELE PEAGI AVATUD

Pisipere
LASTEHOID

**Oled trennis, kinos, teatris -
õhtuhoid lastele hoitud!**

Õhtuhoid on lapse jaoks sisustatud aeg, kus üheskoos meisterdatakse, küpsetatakse, lauldakse, tantsitakse, mängitakse ning tehakse muid põnevaid tegevusi, mis vastavaks nädalaks on ette planeeritud. Õhtu jooksul pakume lastele soojasid einevõileibasid ning erinevaid puuvilju.

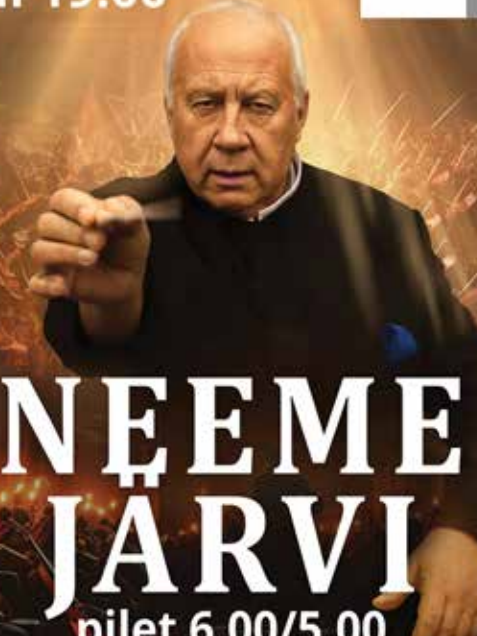
Al 1. okt on õhtuhoid avatud N-R kl 18.00-22.00, L kl 12.00-22.00.

Uuri lisa
www.pisiperehoid.ee

Muusika üle kõige / Only music

29. sept.
kell 19.00

VÄÄRIKATE
K I
N O

NEEME JÄRVI
pilet 6,00/5,00

Operator ERIK NORKKOOS, KULLAR VIBANE, Kõnelehtide spetsialist ARVO VILU, JAN MUDRA, Muusik ERIK NORKKOOS, KERSTI MILEN, Muusikute konsultant ELKE RIIMANN-MORITZ, REINER E. MORITZ, Telli sõltuvus MÄRT KESSEL-OTSA, Heli jätkuvus HARMO KALLASTE, Põhi jätkuvus LAURI LAASIK, Tegemist on üheksa HETI PRÜULI, Produtsent ERIK NORKKOOS, Rootsi UMBERTO PRODUCTIONS 2023

PORIKUU

HUUMURIÕHTA

6. OKTOBER

KELL 19.00

GAUTE KIVISTIK & MARGO MITT

LIBAUUDISED: ROHKE DEBELAKK

Muusikalised vahepalad:
"Minu isa oli ausus ise"

15.00/20.00
CINEMA
TICKET

... ja kollased kummikud

eelmüügist: 15.00 €
kohapeal: 20.00 €

visitharku.com

info: muraste@muraste.ee

KOLMAPÄEVITI
Muraste külalaseltsis
(Lee tee 9)

- algajatele
- edasijõudnutele
- akustiline kitarr
- elektrikitarr
- basskitarr

KITARRI

ERAD JÜRGENS

stuudio

 TEATED:

- Aastaringne fekaalivedu. OÜ Norringsen, tel 5662 1300
- Ehitus ja renoveerimine: Katused. Terrassid. Kipsitööd. Puitkarkassid. Üldehitus. Tel 5688 0841, e-post info@ehituspuusepad.ee, www.ehituspusepad.ee.
- Aedade ja piirete ehitus, renoveerimine ja värvimine. Hinnad soodsad. E-post info@piirdemeistrid.ee, tel 5688 0841, www.piirdemeistrid.ee.
- Mahla pressimisteenus ja õunte kokkuaust Harjumaal Kose vallas. Info tel 5621 9762.
- Äiapidaja unistus! LEHMA KÕDUSÕNNIK 30 l / kott. KUIV KÜTTEPUU võrkotis 30, 40, 50 cm. Tammaru Farm, tel 523 8852, www.tg.ee.
- Metsaküla Piim AS müüb sõnnikut. Hind 10 eurot/tonn + km 20%. Kohalevedu tellimisel. Tellimine tel 604 9826, 564 83533.
- Müüa lõhutud kuivad ja toored küttepuid kohaletoomisega. Lepp, sanglepp, kask, saar. Tel 509 9598, e-post: pakhalupuu@gmail.com, www.pakhalupuu.ee.
- Kogenud puuhoolijad teevad ohtlike puude raiet ja puude hooldusloikust. Teeme puude tervisliku seisundi hindamist. SOODSAD HINNAD. www.arbormen.ee, Tel 522 0321.
- Ostan kasutuseta jäänud seisva sõiduki – sõiduauto, maastur, kaubik. Võib olla rikked, mitte sõidukorras. Oodatud kõik pakkumised ka nädalavahetusel. Võtan arvelt maha. Järele tuln puksiiriga. Kohapeal kiire tehing ja vormistamine. Tel 536 54085, e-post: skampus@online.ee
- Kutselise korstnapühkija teenused, küttekahade parandus. Tel 51 980 980, tulituli.ee.
- Kutsetunnistusega korstnapühkija, 4. tase. Töötan kiirustamata, tööpuhas ja korralik. Tehtud töö registreerin päästeametis. Tel 5689 0125, e-post: kuldnoop@gmail.com.
- Korstnapühkimise teenus kutsetunnistusega korstnapühkijalt. Väljastan nõuetekohase akti. E-post korstnavanem@gmail.com, tel 528 1968.
- Katuste kõrgsurvepesu ja värvimine (plekk, kivi, eterniit). Tänavakivide puhastus. Tel 5624 1509, Andres.
- Väljaõppinud puudelangetajad loikavad parima hinnaga ohtlikke puid ja teeme puude hooldusloikust. Puude üldseisundi hindamine ja konsultatsioon tasuta. E-post info@ohtlikpuu.ee, www.ohtlikpuu.ee, tel 513 3458.
- Katuse-, fassaadi-, üldehitus ja viimistlustööd. Kortermajade renoveerimistööd. Pakume erinevaid lahendusi hoonete ja majade ehitusel, mehitusel gmail.com, tel 5352 9476.
- Väikeveod kuni 2 tonni. Kohaleveoga liiv, muld, killustik, sõnnik, asfaldipuru, betoon. Tel 509 2936.
- Ostan autosid, maastureid ja kaubikud igas seisukorras. Lisaks romude utiliseerimine ja ARK kustutamine. Transport minu kulul. Tel 5693 2565
- KILLUSTIK, LIIV, MULD, FREES-ASFALT veoga. Tel 507 9362.
- Hekkide pügamine soodsalt ja hoolsalt, vajadusel okste äravedu. Tel 5302 8158.
- Viime tasuta ära teie vanad ja katkised kasutult seisvad kodumasinad, vana metallikolu ja komplekssed elektri- ja elektroonikaseadmed. Tel 565 1156.
- Muru niitmine, trimmerdamine, võsalõikus, raietööd mootorsaaga Harku vallas. Tel 521 4353, sompaserv@gmail.com.
- Ettevõtte teeb ehitus- ja remonttöid, ka väiksemahulisi töid. Tel 5660 7554, janek@janellidisain.ee.
- Pakume erinevaid pinnase ja kaeveid 8 tonnise ekskavaatoriga. Ekskavaatoril on kummiroomikud, mis säästavad pinnast. Olemas on hüdromaamer pae lõhkumiseks. Tel 5639 3588, www.väikeekskavaator.ee.
- EKT Teed võtab tööle tänavahoolduse autojuhte ja traktoriste. Vajame nii B, BC kui ka T kategooria juhte. Töövahendiks on erineva suurusega autod ja traktorid. Tööpiirkonnad on Tallinn, Saku ja Keila. Lisainfo: Reimo Karu, tel 510 1803.
- Laagerdunud HOBUSEÕNNIK saepuruga. Hind 3.50 eur 30 L kott. Puhast sõnnik 5 eur 30 L kott. Harku vallas transport TASUTA. Kontaktnumber 5682 4009, Tarmo.
- Soovin osta korteri, majaosa või maja, võib vajada remonti. Pakkuda võib kõike. Tel 506 2068.

 HARKU VALLAVALITSUS TEATAB:

DETAILPLANEERINGU ALGATAMISE TAOTLUS

Harku vallavalitsusele on esitatud taotlused:

- Väana-Jõesuu külas Rannarootsi ja Rootsi maaüksuse ning lähiala detailplaneeringu koostamise algatamiseks.
- Türisalu külas Veasilma tee 4 maaüksuse ja lähiala detailplaneeringu koostamise algatamiseks.

Esitatud taotluste ja nende lisadega saab tutvuda detailplaneeringute kaardirakenduses.

PLANEERIMIS- JA EHITUSOSAKOND

PROJEKTEERIMISTINGIMUSTE AVATUD MENETLUS

Harku vallavalitsus teatab avatud menetluse algatamisest projekteerimistingimuste andmiseks Harku vallas Tutermaa külas Masti maaüksusel päikeseelektrijaama ehitusprojekti koostamiseks.

Harku vallavalitsus teeb ettepaneku arutada projekteerimistingimuste andmine ilma avalikku istungit pidamata. Ettepanekuid ja vastuväiteid selle kohta ootame **29.09–9.10.2023**.

Projekteerimistingimuste esitamine saab tutvuda Harku vallavalitsuses ja veebilehel <http://www.harku.ee/et/eelnoou-avalikustamine>; ning www.ehr.ee kaudu esitatud taotlusega saab tutvuda riiklikus ehitisregistris (vajalik ID-kaardiga sisselogimine).

Ettepanekuid ja vastuväiteid saab esitada kirja või e-kirja teel harku@harku.ee **29.09–9.10.2023**.

Harku vallavalitsus teatab avatud menetluse algatamisest projekteerimistingimuste andmiseks Harku vallas Muraste külas Palkoja tee 12 maaüksusel päikeseelektrijaama ehitusprojekti koostamiseks.

Harku vallavalitsus teeb ettepaneku arutada projekteerimistingimuste andmine ilma avalikku istungit pidamata. Ettepanekuid ja vastuväiteid selle kohta ootame **29.09–9.10.2023**.

Projekteerimistingimuste esitamine saab tutvuda Harku vallavalitsuses ja veebilehel <http://www.harku.ee/et/eelnoou-avalikustamine>; ning www.ehr.ee kaudu esitatud taotlusega saab tutvuda riiklikus ehitisregistris (vajalik ID-kaardiga sisselogimine).

Ettepanekuid ja vastuväiteid saab esitada kirja või e-kirja teel harku@harku.ee **29.09–9.10.2023**.

ARENDUS- JA HALDUSOSAKOND

Vihmaveesüsteemide ja katuseturvatoodete paigaldus

Info@vihmaveerennid.ee

Tel: 52 7 1059

VIHMAVEERENNID
Liitevad rennid kuni 50m

HOONETE SOOJUSTAMINE PUISTEVILLAGA

5016689

WWW.PUISTEMEES.EE

REKLAAM

TIPNERI KARIKAS 1/16 finaal

**18. oktoober
19:00
@TABASALU ARENA**

JK TABASALU vs PAIDE LM

Muraste külastelt
Lee tee 9

**9. oktoobril
kell 17.30**

ÕPITUBA
Suured paberlilled

Panus: 30.00 eu
sisaldab kõiki materjale

Vajalik registr.: muraste@muraste.ee

KUTSE JOOGASSE

Tule avastama enda sisemaailma, looma hingerahu ja sisemist vaikust läbi jooga.

Igal neljapäeval algusega kell 18.30 – 19.45 Muraste Kooli peegelsaalis.

Joogamatid on kohapeal olemas, kaasa võta pleed.

Panus 10 eurot

E-post: daire.tammik@gmail.com
FB: Kuu Moon Tel: 56491113

SOOVID MÜÜA KINNISVARA?

1000 KINNISVARA-TEHINGUT

ELERI SOONSEIN
+372 52 77 354
eleri@domare.ee

DOMARE KINNISVARA

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

2. novembril alates 10.00

TABASALU EAKATE PÄEVAKESKUSES
Vanaduspensionäridele kompenseerib Harku vald 50% kontrolli hinnast.

ETTEREGISTREERIMINE
telefonil 5323 2454

Silmade kontroll 20 €, prillistjale TASUTA

LILLEPERE KESKUS

Lillepere Keskus on perekeskus, mille eesmärk on pakkuda sotsiaalse rehabilitatsiooni- ja individuaalteenuseid. Oleme suunatud laste ja täiskasvanute igakülgse individuaalse arengu toetamisele. Meile on oluline luua hubane ning toetav keskkond nii spetsialistidele kui peredele.

Ootame oma meeskonnaga liituma **LOGOPEEDI**.

Pakume:

- toetavat meeskonda ja kaasaegseid töötingimusi;
- motiveerivat palka;
- paindlikku tööaega, mis võimaldab töötada muu töö kõrvalt;
- võimalust anda oma panus arenevasse keskkonda ja teostada oma ideid.

Tööaeg: kokkuleppel
Toole asumise aeg: esimesel võimalusel
Töö põhiasukoht: MTÜ Lillepere Keskus, Ehitajate tee 114, Tallinn
CV koos lühikese motivatsioonikirjaga saata e-posti aadressil: info@lillepere.eu
Lisainfo: e-posti aadressil või telefonil.

Lillepere Keskus
Ehitajate tee 114,
Tallinn
19517, Harku linnaosa

Lisainfo ja registreerimine
Telefon: +372 6 220 011
E-post: info@lillepere.eu

www.lillepere.eu

Kõik tööd ühest kohast!

KORTERITE ja MAJADE ehitus ja remont

100% tervikliku lahendusena

Telli: viimistlus.eu
tel +372 5620 4444
info@meisterviimistlus.ee

Fortis
Spordikool

**LIITU
FORTISE
KLUBIGA**

TABASALUS

+372 5174241
kerli@skfortis.ee

1-7.KLASS

KERGEJÕUSTIK

**sooduskood
TABASALU**

**1 kuu tasuta
+
trennipusa**

TRENNID TABASALU SPORDIKOMPLEKSIS